

Nr 124.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående dels förhöjt familjepensionsunderlag för förre studierektorn C. Eneman, dels ock rätt till viss tjänstårsberäkning i pensionshänseende för förra distriktsbarnmorskan Ellen Amalia Maria Lehman; given Stockholms slott den 5 mars 1943.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredraganden under punkterna 1:o och 2:o hemställt.

GUSTAF.

K. G. Ewerlöf.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:ts Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 mars 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Statsrådet Ewerlöf anmäler uppkomna frågor dels om förhöjt familjepensionsunderlag för förre studierektorn vid arméns underofficersskola, f. d. läroverksadjunkten Carl Eneman, dels ock om rätt till viss tjänstårsberäkning i pensionshänseende för förra distriktsbarnmorskan Ellen Amalia Maria Lehman, född Vallén, och anför därvid.

1:o.

Förre studierektorn vid arméns underofficersskola, f. d. läroverksadjunkten Carl Eneman. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Eneman är född den 12 mars 1873;

att han vid uppnådd pensionsålder från och med den 1 juli 1938 avgått

Bihang till riksdagens protokoll 1943. 1 saml. Nr 124—125.

från befattningen såsom adjunkt vid högre allmänna läroverket i Skövde med rätt till hel adjunktspension till belopp av 4,764 kronor för år, att utgå enligt bestämmelserna i civila tjänstepensionsreglementet;

att han alltifrån arméns underofficersskolas tillblivelse den 1 juli 1926 till och med den 30 juni 1938 med åtnjutande av ledighet från befattningen såsom läroverksadjunkt varit förordnad såsom studierektor vid underofficersskolan;

att han i egenskap av studierektor uppburit arvode med, förutom dyrtids-tillägg, 9,500 kronor för år, varjämte han vid underofficersskolan åtnjutit timlärararvode, som under de sista fem åren utgjort i medeltal omkring 2,400 kronor för år;

samt att 1938 års riksdag (prop. nr 302; bankoutsk. utl. nr 47; riksd. skr. nr 315) medgivit, att Eneman finge från och med dagen näst efter den, då efter avgång från befattningen såsom läroverksadjunkt förordnandet för honom såsom studierektor vid underofficersskolan upphörde, under sin återstående livstid uppbära — utöver honom författningsenligt tillkommande pension — tilläggspension från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. till belopp av 1,440 kronor för år.

Den Eneman av 1938 års riksdag beviljade tilläggspensionen å 1,440 kronor utöver honom författningsenligt tillkommande hel adjunktspension, 4,764 kronor, bestämdes med utgångspunkt från beloppet av hel tjänstepension enligt civila tjänstepensionsreglementet för extra ordinarie befattningshavare i 29 lönegraden, 6,360 kronor. Tilläggspensionen fastställdes till skillnadsbeloppet, minskat med 10 %, på grund av att han icke haft att vidkännas några pensionsavgifter eller pensionsavdrag för densamma, samt avjämnat uppåt till närmaste med 12 jämnt delbara hela kronor.

Eneman äger på grund av den av honom innehavda adjunktsbefattningen familjepensionsrätt enligt reglementet för statens pensionsanstalt. Jämlikt mom. 7 av övergångsstadgandena till kap. IX reglementet skall pensionen bestämmas och utgå i enlighet med föreskrifterna i 1936 års allmänna familjepensionsreglemente samt i kungörelsen den 17 juni 1938 (nr 516) angående ikraftträdande av allmänna familjepensionsreglementet för lärare vid statens undervisningsväsende m. fl. Enemans familjepensionsunderlag är på grund härav 2,040 kronor.

Eneman har hos Kungl. Maj:t gjort framställning i syfte att komma i åtnjutande av förbättrade familjepensionsförmåner.

Skolöverstyrelsen har hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att familjepensionsunderlaget för Eneman måtte fastställas till ett med 408 kronor förhöjt belopp samt att på det sålunda höjda familjepensionsunderlaget måtte få utgå rörlig del och övriga tillägg enligt de grunder, som författningsenligt gällde för honom i familjepensionshänseende. Därvid har skolöverstyrelsen anfört bland annat följande.

Det synes överstyrelsen skäligt, att tilläggspension beviljas Eneman även i familjepensionshänseende. Sådan tilläggspension torde lämpligen böra bestämmas efter samma grunder som det Eneman beviljade tillägget till tjänstepensionen. Överstyrelsen får alltså föreslå, att till utgångspunkt för bestämmande av tilläggets storlek tages det för extra ordinarie befattningshavare i 29 lönegraden gällande familjepensionsunderlaget, 2,490 kronor. Med avdrag av det för ordinarie läroverksadjunkt i 23 lönegraden gällande familjepensionsunderlaget, 2,040 kronor, återstå 450 kronor, vilket belopp, minskat med 10 % och därefter höjt till närmaste med 12 jämnt delbara tal, blir 408 kronor.

Statskontoret har anfört följande.

Kungl. Maj:t och riksdagen hava med hänsyn till Enemans anställning som studierektor vid arméns underofficersskola funnit sig böra bevilja honom en tilläggspension utöver den, som jämlikt civila tjänstepensionsreglementet blivit honom beviljad i hans egenskap av läroverksadjunkt. Det synes statskontoret skäligt, att motsvarande medgivande lämnas i fråga om Enemans rätt till familjepension.

Emellertid torde det föreliggande spörsmålet knappast böra framläggas för riksdagen, förrän detsamma blivit aktuellt. Statskontoret hemställer därför, att den gjorda ansökningen för närvarande icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Statens pensionsanstalt har i avgivet utlåtande förklarar sig anse det vara skäligt, att Enemans ställning i familjepensionshänseende förbättrades på liknande sätt som ägt rum beträffande hans tjänstepensionsförmåner. Frågan borde enligt pensionsanstaltens mening rimligen ordnas under Enemans livstid och sålunda icke uppskjutas till dess familjepensionsfallet bleve aktuellt. Pensionsanstalten har sålunda tillstyrkt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att för Eneman familjepensionsunderlaget vid tillämpning av bestämmelserna i mom. 7 av övergångsstadgandena till kap. IX reglementet för pensionsanstalten måtte anses utgöra 2,400 kronor, samt beträffande beräkningen av den sålunda föreslagna förbättringen i familjepensionshänseende anfört i huvudsak följande.

Det synes pensionsanstalten lämpligt att Enemans familjepensionsunderlag höjes med ett belopp motsvarande skillnaden mellan, å ena sidan, den familjepension, som vid Enemans avgång tillkom statlig extra ordinarie befattningshavare i 29 lönegraden, och, å andra sidan, det för honom nu gällande familjepensionsunderlaget eller med 450 kronor, minskat med förslagsvis 20 % på grund av att familjepensionsavgifter för höjningen icke blivit av honom erlagda. Familjepensionsunderlaget skulle därigenom komma att bli 2,400 kronor, d. v. s. samma underlag som enligt familjepensionsreglementet gällde för extra ordinarie befattningshavare i 28 lönegraden. Skolöverstyrelsen har visserligen föreslagit samma minskning, som tillämpats vid bestämmande av tilläggspensionen till Enemans tjänstepension, eller 10 %. Pensionsanstalten anser en något kraftigare minskning påkallad med hänsyn till det förhållandet, att kostnaden för familjepension i regel ansetts böra bestridas genom bidrag av befattningshavaren i väsentligt större omfattning än kostnaden för tjänstepension.

Det förefaller även mig skäligt, att åtgärder vidtagas i syfte att åstadkomma förbättring av Enemans familjepensionsförmåner. I likhet med sta-

*Före-
draganden.*

tens pensionsanstalt finner jag naturligt, att detta pensionsspörsmål — på sätt jämväl skett i andra fall — avgöres redan nu och icke först sedan familjepensionsfallet må ha blivit aktuellt. Beträffande beräkningen av pensionsförhöjningen samt det sätt, på vilket den skall utgå, ansluter jag mig till pensionsanstaltens förslag. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att för förre studierektorn vid arméns underofficersskola, f. d. läroverksadjunkten Carl Eneman familjepensionsunderlaget vid tillämpning av bestämmelserna i mom. 7 av övergångsstadgandena till kap. IX reglementet för statens pensionsanstalt må anses utgöra 2,400 kronor.

2:o.

Förra distriktsbarnmorskan Ellen Amalia Maria Lehman, född Vallén.

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Lehman är född den 20 april 1886 och således nära 57 år gammal;

att hon under tiden 21 december 1911—28 februari 1922 varit anställd såsom barnmorska hos trävaruaktiebolaget Svartvik;

att hon den 11 juni 1915 blev delägare i barnmorskornas pensionsanstalt och därefter till sagda anstalt erlagt avgifter för åren 1915—1921;

att hon anställdes som första innehavare av en distriktsbarnmorskebefattning i Kvitsle distrikt inom Västernorrlands län från och med den 1 april 1922, varvid hon blev delaktig i statens pensionsanstalt med ett tjänstepensionsunderlag (= hel pension) av 1,000 kronor;

att hon utan någon å tjänstårsberäkningen inverkan tjänstledighet kvarstod i distriktsbarnmorskebefattningen till dess hon från och med den 1 maj 1941 avgick från densamma med rätt till genast börjande tjänstepension;

att tjänstepensionens belopp av pensionsanstalten genom beslut den 20 juni 1941 bestämts till 755 kronor;

att såsom tjänstår för pension tillgodoräknats henne 19 ¹/₁₂ tjänstår för tiden för anställning i distriktsbarnmorskebefattningen den 1 april 1922—den 30 april 1941;

samt att i den henne tillerkända pensionen ingår ett belopp av 103 kronor, motsvarande hennes tillgodohavande i barnmorskornas pensionsanstalt.

Hos Kungl. Maj:t har Lehman anhållit om rätt att för pension från statens pensionsanstalt få tillgodoräkna sin tjänstgöring från år 1915 såsom barnmorska vid trävaruaktiebolaget Svartvik.

Medicinalstyrelsen har i avgivet utlåtande anfört, att även om styrelsen icke funnit Lehmans tjänstgöring såsom barnmorska i Svartviks trävaruaktiebolags tjänst fullt jämförlig med tjänstgöring såsom distriktsbarnmorska, styrelsen likväl för sin del ville med hänsyn till omfattningen av hennes arbete tillstyrka den gjorda ansökningen.

Statens pensionsanstalt har hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riks-

dagen medgiva, att Lehman finge av tiden 11 juni 1915—31 december 1921, varunder hon tjänstgjort såsom barnmorska hos trävaruaktiebolaget Svartvik, såsom tjänstår för pension enligt reglementet för pensionsanstalten tillgodoräkna så lång tid, som erfordrades för hel pension, dock med skyldighet för henne att vidkännas engångsavgift för den tillgodoräknade tiden, såsom om § 6 anstaltens reglemente varit i förevarande fall tillämplig. Pensionsanstalten har därvid anfört, bland annat, följande.

S. k. retroaktiv tjänstårsberäkning enligt § 6 reglementet för pensionsanstalten har ej kunnat medgivas sökanden för tiden för anställningen hos trävaruaktiebolaget Svartvik, enär denna anställning ej var sådan, att den skulle kunnat förenas med pensionsrätt enligt reglementet. Hade däremot detta varit fallet, skulle jämlikt mom. 1 av övergångsstadgandena till kap. VI retroaktiv tjänstårsberäkning hava medgivits för sagda tid i den omfattning, som krävs för att hon vid uppnådd pensionsålder skulle kunnat räkna för hel tjänstepension erforderligt antal tjänstår. Härför skulle påförts engångsavgift, motsvarande allenast de avgifter, som hon själv skulle hava erlagt för den tillgodoräknade tiden, därest reglementet därunder varit å henne tillämpligt. Denna engångsavgift skulle emellertid hava avräknats å hennes tillgodohavande i barnmorskornas pensionsanstalt.

Kungl. Maj:t och riksdagen hava tidigare i några fall, bland annat beträffande lärarinnan vid Tärna lanthushållsskola I. von Zweigbergk och distriktsbarnmorskan A. E. Palmgren (riksd. skr. nr 121/1941 respektive 194/1938), medgivit, att mot erläggande av engångsavgift finge för pension från statens pensionsanstalt tillgodoräknas anställningstid i befattning, å vilken bestämmelserna i § 6 icke varit tillämpliga. Pensionsanstalten anser billighetsskäl tala för att, i den mån så erfordras för att sökanden skall kunna komma i åtnjutande av hel pension, jämväl i förevarande fall dylikt medgivande lämnas beträffande den del av anställningstiden hos trävaruaktiebolaget, under vilken sökanden varit delägare i och för vilken hon erlagt avgifter till barnmorskornas pensionsanstalt, d. v. s. tiden 11 juni 1915—31 december 1921. Vid bifall härtill skulle sökanden genom tillgodoräkning av tiden 20 januari 1916—31 december 1921 erhålla en pension av 1,053 kronor, nämligen hel tjänstepension med 1,000 kronor samt därutöver 53 kronor, motsvarande hennes behållning i barnmorskornas pensionsanstalt, sedan engångsavgift för den tillgodoräknade tiden avräknats å behållningen.

Statskontoret har biträtt vad statens pensionsanstalt i ärendet hemställt.

I överensstämmelse med statens pensionsanstalts av statskontoret biträdda förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

*Före-
draganden.*

att förra distriktsbarnmorskan Ellen Amalia Maria Lehman, född Vallén, må av tiden 11 juni 1915—31 december 1921, varunder hon varit anställd såsom barnmorska hos trävaruaktiebolaget Svartvik, såsom tjänstår för pension enligt reglementet för statens pensionsanstalt tillgodoräkna så lång tid, som erfordras för att hon må komma i åtnjutande av hel pension, dock med skyldighet för Lehman att vidkännas engångsavgift för den tillgodoräknade tiden, såsom om § 6 anstaltens reglemente varit i förevarande fall tillämplig.

Vad föredraganden ovan under punkterna 1:o och 2:o hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, bifaller Hans Maj:t Konungen samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Ivar Löfqvist.